

МЕДІАЦІЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Зух Ю. О.,

студентка III курсу

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ORCID ID: 0000-0003-2691-8517

Шведа К. О.,

студентка III курсу

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ORCID ID: 0000-0002-4482-6811

У статті досліджуються проблеми впровадження процедури медіації в цивільному судочинстві та технічні можливості здійснення медіації дистанційно, перспективи впровадження, а також юридичні та суспільні наслідки застосування такого способу вирішення спорів у період пандемії COVID-19. Автори наголошують на важливості та необхідності застосування саме дистанційного формату медіації, особливо в період пандемії COVID-19, адже це дає змогу вирішувати цивільні справи без ризику для здоров'я. Акцентовано увагу на тому, які саме труднощі можуть виникати в разі вибору саме цього варіанту вирішення спору та які можливі способи їх подолання. Зазначено, що багато проблем виникає, насамперед, через те, що медіація до сих пір не знайшла своє місце в окремому законі. У статті аналізується, яким чином медіатор може забезпечити конфіденційність процедури та які його дії в разі неможливості провести її дистанційно. На противагу медіації, яка завдяки гнучкості процедури може відбуватися дистанційно, проводиться паралель із традиційним вирішенням спорів – судами. Проаналізовано причини неефективності дистанційного формату в разі вибору медіації як способу вирішення спорів і наведено переваги її застосування. Досліджено питання проведення медіації в інших країнах та представлено висновки, в яких узагальнено варіанти подолання проблем, їх ефективність та досвід для українських медіаторів, який можна запозичити в зарубіжних професіоналів. Наведено приклади вирішення труднощів, які виникають у зв'язку з пандемією, у Франції, Великій Британії, деяких штатах Сполучених Штатів Америки. У статті звертається увага на те, що саме цивільні справи найкраще вирішувати за процедурою медіації, а за умов карантину – в дистанційному режимі. Наголошується, що цивільні справи найчастіше відповідають усім критеріям медіабельності, на відміну від кримінальних, господарських, адміністративних та справ про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: цивільне судочинство, медіація, дистанційна медіація, медіатор, альтернативні способи вирішення спорів.

Постановка проблеми. Із запровадженням Кабінетом Міністрів України на території України карантину та введення суспільства в стан підвищеної готовності почали змінюватися способи та засоби доступу громадян до правосуддя, а також виявилися найболючіші технічні проблеми в забезпеченні громадян належними умовами задля розгляду їх спору уповноваженими особами. Завданням сучасного українського суспільства є винайдення та юридичне закріплення нових шляхів забезпечення участі в процесі здійснення судового розгляду чи медіації, що особливо актуально під час пандемії COVID-19, а також можливість максимального їх спрощення для дійсної реалізації усіма особами власних прав, наданих Конституцією України та законами України.

Дослідження теми медіації пов'язані з працями В.Ю. Мамницького, Л.О. Андрієвської, які досліджували процедуру медіації в процесі вирішення цивільних справ, порівняно з традиційним вирішенням спорів, а також перспективи розвитку інституту медіації в Україні. Однак потребує подальшого дослідження питання вирішення цивільних спорів шляхом медіації під час пандемії COVID-19. Н. Єнд дослідила питання проведення процедури посередництва дистанційно [8]. Варто розглянути ефективність медіації в такому форматі в Україні.

Мета статті – дослідити проблематику очного судового розгляду під час пандемії COVID-19 та проблем судового розгляду загалом, порівняно з альтернативними способами вирішення спорів, та надати рекомендацій задля впровадження альтернативних способів вирішення спорів, враховуючи їхні технологічні переваги, а також можливість запровадження заходів, обґрунтованих на висновках із досвіду інших країн, у процедуру дистанційної медіації.

Виклад основного матеріалу. Станом на сьогодні актуальність захисту своїх прав, свобод та інтересів в українському правовому середовищі, у зв'язку з їх чисельними порушеннями тільки зростає.

Як проголошує ст. 55 Конституції України, кожен має право будь-якими не забороненими законами засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [1]. Проте виникає питання: як захистити свої права сьогодні? Сьогодні – це коли виникає надзвичайна епідеміологічна ситуація у світі, коли суди нескінченно завантажені справами, які не можуть призначити до розгляду роками, а відсутність належного технічного забезпечення не дає змогу захистити свої права, не виходячи з дому.

Відповідно до положень Цивільного процесуального кодексу України забезпечується диспозитивність у відстоюванні та захисті своїх інтересів [2]. Одним із таких способів є наявність інституту медіації. Зокрема, медіація являє собою позасудове врегулювання спору, що, в першу чергу, може бути здійснено в дистанційній формі, а також дати змогу зекономити час, фінансові витрати, а також дійти згоди з опонентом до взаємоприйнятого рішення. На нашу думку, конфлікти і так займають надзвичайно велике місце в нашому житті, а тому постає питання: чи не доцільно вирішити спір шляхом досудового врегулювання? Зокрема, наявність медіації дає можливість вирішити спір по суті, при цьому витрачаючи меншу кількість ресурсів.

У зв'язку з сьогоденною епідеміологічною ситуацією, що має місце в нашому житті, ми б хотіли проаналізувати процедуру медіації з погляду дистанційності, а також взяти за основу саме цивільні справи, які, на нашу думку, займають найбільшу частину серед виникаючих конфліктів, що потребують врегулювання.

Перше, що ми б хотіли зазначити, – це те, що ця процедура вирішення спорів до сих пір не знайшла своє місце в українському законодавстві. Таким чином, ми будемо виходити з так званих правил та установок, що склалися не тільки в Україні, а й по всьому світу. Зокрема, *медіатором* є особа, що задає напрям задля визначення істинних потреб та позицій осіб, організовує між конфліктуючими сторонами діалог, таким чином, щоб це не виглядало як суперництво чи ворожнеча, а також допомагає знайти спільну мову [7]. І саме через такі особливості цього способу врегулювання спорів більшість людей і звертається за допомогою саме до медіації.

Важливою ознакою медіації, що підвищує її становище щодо судового розгляду спору, є можливість проведення медіації на будь-якій стадії вирішення конфлікту, можливість розгляду конфлікту спочатку, якщо, на думку сторін, певні моменти чи стадії були недостатньо розглянуті, можливість перегляду результатів медіації в будь-який момент тощо. Тобто через гнучкість медіації у сторін (які є основною рушійною силою процедури медіації, адже саме вони приймають ліву частину рішень за результатами медіації) виникає змога підібрати для себе такий варіант вирішення цивільно-правового спору, який буде зручний для них з аспекту, перш за все, часу та перебігу процесу врегулювання спору загалом. Це означає, що медіація може бути навіть не залежна від місця її проведення, оскільки за допомогою сучасних технологій комунікації важливим є лише наявність фізичної можливості передавати інформацію один одному для зрозумілого спілкування [4].

Для прикладу, питання матеріально-технічного забезпечення не є критичним у процесі вирішення справи по суті, але з появою пандемії COVID-19 потреба у звичайному швидкісному підключенні до всесвітньої мережі Інтернет стала дійсно актуальною через неможливість іншим чином бути присутніми в засіданнях, нарадах або здійсненні процедури медіації зокрема.

Як влучно зазначає Н. Єнд, засновниця громадської організації «Кінцева стратегія», у США є важливим проведення реєстрації всіх присутніх під час проведення відеоконференції, перевіряти зв'язок на початку процедури по суті, перевіряти ознайомленість із програмним забезпеченням, яке використовується для уникнення надмірної витрати часу, а також потрібно розуміти обмеження тривалості часу деяких програм, що забезпечують проведення відеоконференції (зазвичай це 40 хвилин) [8].

Таким має бути процес і судового розгляду, який у своїй основі також забезпечується принципами диспозитивності та пропорційності, але, на жаль, із практичного боку судова система не в змозі управляти строками розгляду справи, які імперативно обмежені, через завантаження забезпечити дійсно ефективно вирішення спору (зокрема, виникає така проблема як вирішення судових справ «шаблонно», тобто у зв'язку з усталеною практикою, незалежно від дійсних обставин справи). Характеризуючи матеріально-технічне забезпечення судів для можливостей здійснення відеоконференцій,

можемо зробити висновок, що з приходом пандемії вірусу COVID-19 українська судова система була фізично не готова до можливості такого переобладнання та забезпечення належного розгляду справ. Звісно, відповідно до ст. 212 ЦПК України гарантується сторонам та суду можливість організації відеоконференції для розгляду справи [2]. Але практична реалізація саме цього способу доступу до правосуддя виглядає неможливою, адже у зв'язку з завантаженістю судів справами майже щохвилинно, знайти місце для проведення відеоконференції стає неможливим у відведені процесуальні строки.

Зокрема, іншою важливою проблемою є відсутність у самих судів засобів для проведення відеоконференції та стан наявних у судах засобів їх проведення. На нашу думку, про забезпечення саме такого доступу до правосуддя не може йти мова до початку нормального функціонування хоча б поштової кореспонденції (або електронної кореспонденції), оскільки, з огляду на численні повідомлення Державної судової адміністрації України та судів, найкритичнішою проблемою нині є брак коштів на конверти та марки.

Вважаємо за доцільне розглянути, як впорались медіатори з урегулюванням цивільних справ під час пандемії на прикладі різних країн, зокрема Великої Британії, Франції і кількох штатів США. Можемо бачити, які є альтернативні заходи вирішення саме цивільних справ на прикладі Верховного суду штату Массачусетс, де процедура медіації заохочується судами, особливо під час пандемії. Верховний суд може навіть забезпечити сторонам медіаторів безплатно, якщо у них немає змоги оплатити їхні послуги. Процес подання клопотання про медіацію розпочинається з електронного подання сторонами форми «Запиту про направлення до медіації» судді, який перебуває на розгляді справи. Заява про направлення запиту доступна на вебсайті Верховного суду. Якщо суддя задовольнить клопотання про направлення на медіацію, помічник адміністрації Верховного Суду координуватиме графік медіації із суддею. Цікаво, що з помічником адміністрації Верховного Суду можна також зв'язатись електронною поштою, яка зазначена на офіційному сайті [3].

Британські суди вже були порівняно добре підготовлені до використання технологій під час засідань і змогли швидко реагувати на додаткові вимоги, що виникли внаслідок пандемії. Проте медіація традиційно має більшу гнучкість у вирішенні справ і популярність цієї процедури в наш час виросла. Як результат, медіатор та сторони конфлікту можуть домовитись про дистанційне врегулювання та самі вирішити, яка платформа для дистанційної співпраці для них найкраща [5]. Інколи сторони бояться дистанційного формату і намагаються відтягнути медіацію, доки їй не вдасться знову провести віч-на-віч. Однак досвід тих, хто намагався нині здійснити віртуальне посередництво, є, як правило, позитивним і багато медіаторів згодні з тим, що навіть із такої непростой ситуації можна виокремити позитивні моменти: насамперед, досвід проведення медіації дистанційно. Деякі навіть вважають, що такий формат застосовуватимуть і після закінчення пандемії [5].

Британська організація медіаторів «Mediation1st» видала протокол, де прописала свої правила для проведення медіації під час пандемії. Протокол застосовується у випадках, коли потрібна медіація саме у форматі офлайн. Зокрема, в документі зазначені такі пункти: по-перше, там, де це можливо, за замовчуванням, варто передбачати, що справа буде врегулюватись через онлайн-платформи. Більшість випадків цивільних справ придатні для медіації в режимі онлайн. Там, де у виняткових випадках медіація має проходити віч-на-віч, будь-яка особа, яка виявляє симптоми COVID-19 (постійний кашель, біль у горлі, лихоманка, висока температура, втрата відчуття смаку або запаху), у будь-який час (навіть на ранок дня посередництва) має негайно повідомити про це медіатора. Якщо участь цієї особи є надзвичайно важливою для медіації, то ця особа може приєднатися до медіації за допомогою відеоконференції або телефону. Якщо медіація, про яку йдеться, не може бути вдало проведена з цією особою дистанційно, процедура може бути відкладена, а організація не стягуватиме плату за її скасування. Оскільки COVID-19 може вижити на папері до п'яти днів, щоб уникнути передачі документів через кілька рук, до або під час посередництва, усі документи будуть передаватися медіатору та (за необхідності) іншим сторонам у форматі PDF або іншій електронній формі. Поїздка до місця посередництва на громадському транспорті представляє підвищений ризик зараження. Сторони враховуватимуть це в процесі вибору місця проведення медіації може робити вказівки, наприклад, щодо місця проведення або часу початку тим учасникам медіації, що дістаються до місця медіації на приватному автомобілі, а не громадському транспорті, аби дозволити тим, хто дістається громадським транспортом, не їхати на процедуру в годину-пік. Передбачаються засоби регулярного чищення та дезінфекції, особливо дверних ручок. Якщо дозволяють погодні умови, місце на відкритому повітрі передбачає значно менший ризик і потребуватиме меншої соціальної дистанції. Рукостискання заборонені під час процедури, є обов'язковими маски та соціальна дистанція [9].

У Франції знаходиться штаб-квартира Міжнародної торгової палати (ICC). ICC також надає послуги, зокрема, через Міжнародний арбітражний суд ICC – провідну арбітражну установу світу, яка вимагала, щоб усі комунікації в цей час здійснювались переважно електронною поштою, однак низка медіаційних процедур відбуваються цифровим способом і ICC розробляє із цією метою рішення

для дистанційної медіації. Комп'ютерні інструменти дозволяють сторонам зв'язуватися з медіатором у захищеному приватному дискусійному онлайн-просторі, де забезпечується захист персональних даних. Наприклад, Паризька адвокатура створила інструмент медіації для відеоконференцій на власній платформі, що дає змогу здійснювати посередництво в сімейних спорах. Судові пристави також запустили службу вирішення спорів через свою платформу посередництва в Інтернеті, що дозволяє фізичним особам та професіоналам знаходити рішення конфліктів, пов'язаних із неоплаченою орендною платою чи рахунками [5]. Варто урахувати вимоги щодо кібербезпеки, узгодити сторонами правила та зробити запис про це в угоді. Процедура та цифрова платформа для передачі та зберігання документації для дистанційного провадження також мають бути узгоджені сторонами до їх початку, з заохоченням використання електронних паперів. Медіатори використовують різні інструменти для спрощення віртуального посередництва, включаючи "Skype" та "Loop Up". Там, де конфлікт є надзвичайно суперечливим, і сторони не хочуть бачитися один з одним, посередник може створити окремі «кімнати» на вибраній платформі, щоб сторонам не потрібно було бачити один одного. Це буде модернізація так званої човникової медіації. Ці окремі «кімнати» також забезпечують конфіденційність, завдяки якій особа може поговорити зі своїм медіатором приватно [5].

Для подальшого запобігання поширенню COVID-19 Верховний суд округу Марікопа (Штат Арізона) видав наказ, яким у розгляді присяжними певних судових справ надається перевага медіації та арбітражним судам [6]. «Справи будуть проходити сортування. Для випадків, що піддаються врегулюванню, заохочуватиметься медіація. Ніхто не буде змушений відмовитись від суду присяжних, якщо він надасть йому перевагу і має на це право», – говорить Г. Сміт, юрист компанії "Guidant Law Firm". На думку юридичних експертів, є одна велика перевага перенесення цивільного спору на медіацію чи арбітраж, а не на суд присяжних. «Одним словом, швидкість», – говорить В. Соренсен, акціонер «Burch & Scacchiolo». «Вибір медіації або арбітражу замість суду присяжних, швидше за все, завершить Вашу справу набагато швидше, ніж очікування судового розгляду».

Експерти стверджують, що COVID-19 серйозно вплинув на судову систему, в основному через необхідність соціальної дистанції. «Хоча деякі суди випробовували варіанти платформ для дистанційного врегулювання спорів, типу «Zoom», результати були неоднозначними, і сторони, які беруть участь у судових процесах, вагаються, щоб обрати цей варіант», – говорить Соренсен. «Після того, як ми зможемо хоч частково відновити особисту присутність на розгляді, кримінальні справи матимуть пріоритет через конституційне право на судовий розгляд, тому страждатимуть цивільні справи. Тому ми вважаємо, що до відновлення судових процесів пройде щонайменше рік». Коли врегулювання стосується цивільної справи, Сміт говорить, що медіація – це можливість сторін вибрати власні варіанти вирішення справи [6]. Таким чином, цивільні справи найкраще розглядати за допомогою медіації, якщо є така можливість. Як стверджують експерти, саме вони через сортування потраплять до тих, які бажано вирішувати за допомогою медіатора, будучи витісненими тими ж кримінальними справами. Для цивільних справ медіація має значні переваги: це швидко, економить ресурси, а також розвантажує судову систему, що особливо актуально в період пандемії. Проте медіація не є панацеєю для всіх цивільних справ. «Це врегулювання за сприяння посередника», – говорить Сміт. «Медіатор не приймає рішень, і він існує суто для того, щоб допомогти сторонам спілкуватися та допомагати у врегулюванні». За словами Сміта, медіація має місце, коли сторони знають, що їм потрібно, що вони хочуть, готові закінчити суперечку, готові піти на компроміс, тобто коли логіка переборює емоції [6]. На нашу думку, мова йде саме про медіабельність справи. Саме цивільні справи найчастіше відповідають критеріям медіабельності, на відміну від кримінальних, адміністративних, справ про адміністративні правопорушення чи господарських справ, а тому саме до цивільних справ найдоцільніше застосовувати медіацію, а в наш час – у дистанційному форматі.

Висновки. Проведення судового розгляду в очному форматі під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України, є проблематичним. Проблема виражається в небезпеці передачі вірусу від однієї особи до іншої. Дистанційний судовий розгляд цивільних справ під час карантину порівняно з альтернативними способами вирішення спорів має низку недоліків, викликаних тим, що з приходом пандемії вірусу українська судова система була фізично не готова до можливості такого переобладнання та забезпечення належного розгляду справ, адже у зв'язку з завантаженістю судами справ майже щохвилино знайти місце для проведення відеоконференції стає неможливим у відведені процесуальні строки.

Враховуючи викладене вище, можемо зробити висновок, що медіація, особливо під час карантинних обмежень, має більше можливостей для дистанційного проведення. Особливо це стосується саме цивільних справ, адже вони зазвичай найбільше підходять за усіма критеріями медіабельності справи. Також багато експертів заявляють, що в пріоритеті очного судового розгляду будуть кримінальні справи, коли ситуація з пандемією трохи покращиться. Цивільні справи доцільно розглядати за допомогою процедури медіації – дистанційно.

Проте нині існують дискусійні питання: по-перше, ця процедура вирішення спорів до сих пір не знайшла своє місце в українському законодавстві, хоча ми сподіваємось, що ближчим часом закон про медіацію все ж таки буде прийнятий; по-друге, як забезпечити конфіденційність процедури та що робити, якщо дистанційно медіацію провести не вдається.

Для вирішення наведених питань ми дослідили, як долають такі проблеми за кордоном. Наприклад, для забезпечення конфіденційності у США важливим є проведення реєстрації усіх осіб, присутніх під час відеоконференції, перевірка зв'язку на початку процедури розгляду справи по суті, перевірка ознайомленості учасників процесу з програмним забезпеченням, яке використовується, для уникнення надмірної витрати часу. Також потрібно враховувати обмеження тривалості часу деяких програм, що забезпечують проведення відеоконференції. У Франції різні установи створювали свої платформи для комунікацій. У Великій Британії розробили правила, яким варто слідувати в разі проведення медіації офлайн. На нашу думку, усі ці заходи можуть бути запозичені українськими медіаторами під час вирішення цивільних справ.

Оскільки стаття є лише окремим дослідженням і не може претендувати на всеосяжний виклад питання, можемо виділити перспективи подальших досліджень. Зокрема, можна дослідити, як вирішують поставлені в статті проблеми ще в інших країнах. Також ситуація з пандемією постійно змінюється, змінюються й умови для проведення медіації, а тому потреба проведення процедури дистанційно прогнозовано буде збільшуватися. Також видається можливим приділити більше уваги саме справам цивільного судочинства та конкретним прикладам їх вирішення за допомогою дистанційної медіації.

Zukh Yu., Shveda K. Mediation in civil proceedings during the COVID-19 pandemic

The article deals with the problems of implementation of the mediation procedure in civil proceedings and the technical possibilities of distance mediation, prospects for implementation, as well as the legal and social consequences of using this method of dispute resolution during the COVID-19 pandemic. The authors emphasize the importance and necessity of using distance mediation, especially during the COVID-19 pandemic, as it allows resolving civil cases without a health risk. Emphasis is placed on what difficulties may arise in choosing this particular way for resolving the dispute and possible ways to overcome them. It is noted that many problems arise, primarily due to the fact that mediation has not yet found its place in a separate law. The article gives a detailed analysis of how a mediator can ensure the confidentiality of the procedure and which his actions are possible if it is impossible to conduct it remotely. In contrast to mediation, which due to the flexibility of the procedure can take place remotely, a parallel is drawn with the traditional dispute resolution, in courts, as well as the reasons for the ineffectiveness of distance format in choosing this method and the advantages of mediation in this case. It is spoken in detail about the issue of conducting mediation in other countries and shown the conclusions, which summarize the solutions for overcoming problems, their effectiveness and experience for Ukrainian mediators, which can be borrowed from foreign professionals. Examples of solving the problems, caused by the pandemic, in distance mediation considered by the examples of France, the United Kingdom, and some states of the United States. The article draws attention to the fact that civil cases are best resolved through the mediation procedure, and under quarantine - remotely. It is emphasized that civil cases often meet all the criteria of the eligibility for mediation in contrast to criminal, economic, administrative cases and cases of administrative torts.

Key words: civil litigation, mediation, distance mediation, mediator, alternative dispute resolutions.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
3. Альтернативні варіанти вирішення цивільних справ у Верховному суді штату Массачусетс під час пандемії COVID-19. *Офіційний сайт Співдружності штату Массачусетс Commonwealth of Massachusetts*. 2020. URL: <https://www.mass.gov/info-details/alternative-options-for-solving-civil-cases-in-the-superior-court-during-the-covid-19> (дата звернення: 06.12.2020).
4. Андрієвська Л.О., Зеленина М.В. До питання співвідношення врегулювання спору за участю судді та медіації відповідно до цивільного законодавства України. *Актуальні проблеми вітчизняної*

- юриспруденції. 2019. № 3. С. 54–56. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2019/14.pdf (дата звернення: 06.12.2020).
5. Херрінг Е., Вулман М., Pinsent Masons. Заходи європейських судів для вирішення справ під час пандемії. 2020. URL: <https://www.pinsentmasons.com/out-law/guides/european-courts-technology-pandemic-response> (дата звернення: 06.12.2020).
  6. Госсі М. Чому пандемія збільшує кількість випадків розв'язання справ за допомогою медіації та арбітражу. *AZBIGMEDIA*. 2020. URL: <https://azbigmedia.com/business/heres-why-pandemic-is-increasing-mediation-and-arbitration-cases/> (дата звернення: 06.12.2020).
  7. Мамницький В.Ю., Белей О.В., Дулепа В.П. Медіація в цивільному процесі: перспективи запровадження в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 3. С. 59–63. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2019/16.pdf (дата звернення: 06.12.2020).
  8. Єнд Н. Дистанційна медіація. *Plaintiff*. 2020. URL: https://www.plaintiffmagazine.com/images/issues/2020/05-may/reprints/Yeend_Distance-mediation_Plaintiff-magazine.pdf (дата звернення: 06.12.2020).
  9. Протокол проведення медіації під час пандемії коронавірусу. *Mediation1st*. 2020. URL: <https://www.mediation1st.co.uk/?p=coronavirus.mediation.protocol> (дата звернення: 06.12.2020).